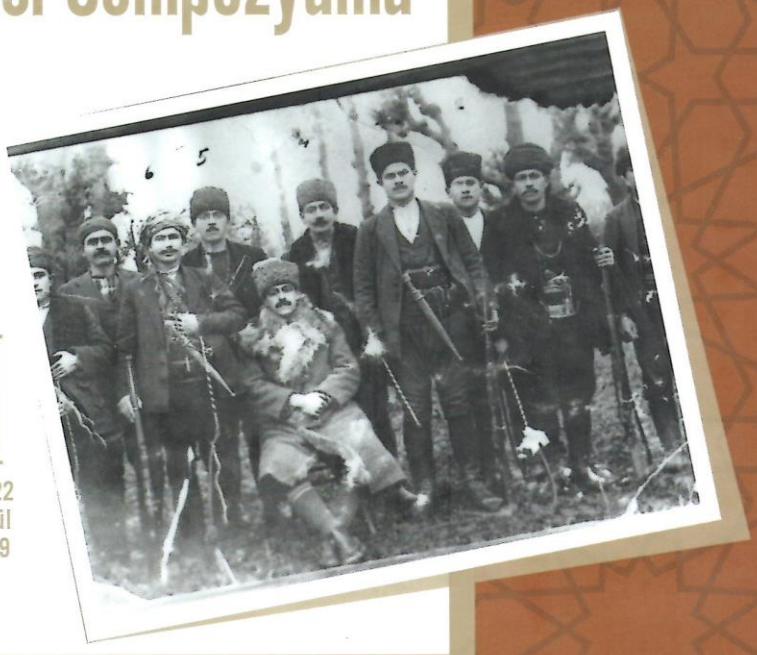
Milli
Mücadelenin
100. Yılında

Kuva-yı Milliye Şehri Balıkesir

Uluslararası Sempozyumu

Sempozyum
Bildiri
Kitabı – I

19-22
Eylül
2019

Milli
Mücadelenin
100. Yılında

Kuva-yı Milliye Şehri Balıkesir

Uluslararası Sempozyumu

Sempozyum
Bildiri
Kitabı – 2

19-22
Eylül
2019

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları No: 16 / 2

MİLLÎ MÜCADELENİN 100. YILINDA
KUVA-YI MİLLİYE ŞEHRİ BALIKESİR
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
BİLDİRİ KİTABI
(19-22 Eylül 2019)
II. CİLT

Editöler
Prof. Dr. Zeki ÇEVİK
Prof. Dr. Kamile GÜLÜM
Prof. Dr. Birsel ORUÇ ASLAN
Arş. Gör. Hasret ULUSOY YILDIRIM

Grafik Tasarım ve Uygulama
Abdurrahman DOĞAN

Birinci Basım
Nisan 2020

ISBN
978-605-80945-9-8

Matbaa
Selim Bayar
Plevne Mah. 12089 Sk. Savaştepe Cd. No:3 İç Kapı No:3
Altıeylül/Balıkesir
Sertifika No: 47371

İletişim
Tel: (0266) 239 15 10
E-posta: bilgi@balikesir.bel.tr
Adres: Eski Kuyumcular Mah. Mekik Sokak No:25 Karesi / Balıkesir

©Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Kent Arşivi Kültür Yayınları No: 16/2

Bu eser, Türk Ocakları Balıkesir Şubesi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Büyükşehir Belediyesi tarafından "Milli Mücadelenin 100. Yılında Kuva-yı Milliye Şehri Balıkesir Uluslararası Sempozyumu" kapsamında tam metin bildiri kitabı olarak hazırlanmıştır. Yazılı izin olmaksızın hangi dil ve ortamda olursa olsun materyalin tamamının veya bir bölümünün çoğaltılması ve elektronik ortamlarda yayımlanması yasaktır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Bu eserde yayımlanan çalışmaların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

BALIKESİR
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

İçindekiler

Etnocoğrafya Perspektifinden Etnik Toplulukların Küresel Coğrafi Görünümü
Prof. Dr. Emin ATASOY
Bursa Uludağ Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Bursa

Prof. Dr. Kamile GÜLÜM
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey
Eğitim Fakültesi, Balıkesir 9

Balıkesir'de Geçmişten Günümüze Halkın Bitki Kullanım (Etnobotanik) Kültürü
Prof. Dr. Fatih SATIL
Balıkesir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Balıkesir, Türkiye

Doç. Dr. Selami SELVİ
Balıkesir Üniversitesi, Altınoluk MYO,
Balıkesir, Türkiye 25

Urbanization Processes In Kazakhstan: Trends And Prospects 33
Prof. Dr. Meruert MUSSABAYEVA
Doctor of science, professor. L.N. Gumiliov
Eurasian National University 33

Ufa, Orenburg Arşivleri'nde Bulunan Kazakistan'in Bati Bölgesindeki Toplumsal-Siyasal Yaşamla İlgili Veriler
Nazgul SABURGALIEVA
Al-Farabi Kazak Millî Universitesi doktora öğrencisi Tarih,
Arkeoloji ve Etnoloji Fakültesi 37

Milli Mücadele Yıllarında Tülütabakların Önemi ve Yeri Üzerine Nitel Bir Araştırma
Veli TUNCAY
Ayvalık Anadolu Lisesi 47

Ormancılık 4.0 Projesi ve Sındırgı Orman Kaynakları
Mustafa ÇETİN
Yeşil Türkiye Ormancılar Derneği,
Sındırgı 59

Kuvvayı Milliye Şehri Balıkesir'in Stratejik Önemi
Prof. Dr. Ramazan ÖZEY
Marmara Üniversitesi 67

Azdağı'na Yönelik Kültür Varlıklarını Koruma Anlayışı, Sistematik, Stratejik Eylem Planlarının Oluşturulması ve Geliştirilmesi
Rüştü ILGAR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı 73

Seyyahların Gözüyle Balıkesir
Dr. Nadir BAŞTÜRK
Necmettin Erbakan Üniversitesi 83

Tahtakuşlar Köyünde Bir Reddi İlhak Cemiyeti Yardım Makbuzu
Sinan KAHYAOĞLU
Emekli Coğ. Öğrt. 93

Yerel Yönetimlerde İklim Eylem Planı ve Balıkesir İçin Bir Değerlendirme
Doç. Dr. Arman Zafer YALÇIN
Balıkesir Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü 103

XX. Yüzyıl Başında Kazak Alaş-Orda Liderlerin Toprak Meseleleri Hakkındaki Fikirleri ve Sömürgeciliğe Karşı Mücadelenin Yolları
Prof. Dr. Akantaeva Amina Zhagipparovna
Kazak Ulusal Tarım Üniversitesi 113

Gençleryolu Dergisinin Halk Bilimsel Açıdan İncelenmesi
Arş. Gör. Samet DOYKUN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü 119

Millî Mücadele Ruhu, Ömer Seyfettin ve Millî Dil Bilinci
Prof. Dr. Hülya SAVRAN
Balıkesir Üniversitesi 125

Balıkesir'de Milli Mücadele ve Dinî Unsurlar
Prof. Dr. M. Hanefi PALABIYIK
Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
İslam Tarihi Anabilim Dalı 131

Azerbaycan Sahnesinde Türk Milletinin Kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal İmajı
Prof. Dr. Lütviyye ASGERZADE
Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi,
Edebiyat Instütüsü 151

Yeşil Çeşme'nin Suyunu İçen Türkler ve Rumlar
Bayram YILDIZ
Balıkesir Üniversitesi *161*

Kaz Dağları'nın "Sarı" Oğlanı: Sabahattin Ali
Beyza EROĞLU
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi
4. Sınıf Öğrencisi *169*

Boa'daki Balıkesir Kuva-yı Milliye İle İlgili Arşiv Belgeleri
Doç. Dr. İrade MEMMEDOVA
Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Tarih Enstitüsü, "Genel Tarih" Şubesi
"Avrupa Ülkeleri Tarihi" Bölümü Müdürü *177*

Hayrettin Karan'ın Bir Millî Mücâdele Destanı: Kara Mehmet
Prof. Dr. Kahraman BOSTANCI
Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı *205*

Balıkesir Çepni Köyü Karamanlarda Kültürel Sürekliliği Sağlayan Ana Temalar
Doç. Dr. Şeniz ANBARLI BOZATAY
Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve
Kamu Yönetimi Bölümü *213*

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Burhaniye'nin İdari Yapısı ve Fâik Âli Ozansoy'un Burhaniye'deki Faaliyetleri
Mehmet BİCİK
Uzman, Celal Toraman Anadolu Lisesi Müdürü, Burhaniye/Balıkesir *227*

İstiklal Şairinin Balıkesir Hutbesi
Ayşe Turan Balkan
MEB Afyonkarahisar Kocatepe Anadolu Lisesi *239*

Milli Mücadeleye Katkı Sağlayan İki Farklı Sima: Hasan Basri ve Pierre Loti Üzerine Bir Değerlendirme
Şükran ÇAKAR BAŞDAĞ
Afyonkarahisar Kocatepe Anadolu Lisesi
Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmeni *245*

Tatar Dilinde 'Türk' Kelimesi: Muhtelif Açılardan İnceleme
Doç. Dr. Feride TAHIROVA
Tataristan İlimler Akademisinin Dil, Edebiyat ve Sanat Enstitüsü, Leksikografi Bölümü *253*

Bir Gazete Muhabirinin Gözünden Dünya Ekonomik Krizi Sonrasında Balıkesir ve İlçeleri (1930-36)
Dr. Öğr. Üyesi Beral ALACI
İzmir Demokrasi Üniversitesi *261*

Balıkesir Tiritlerinin Duyusal Analizi ve Gastronomi Turizminde Kullanılması Üzerine Bir İnceleme
Düriye BOZOK
Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü

Kadirye KAHRAMAN
Balıkesir İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Gıda Teknolojisi Alanı *273*

Marka Şehir Olma Stratejisi ve Balıkesir İçin Uygulanabilir Marka Şehir Olma Stratejileri
Öğr. Gör. Mehmet Akif ÇAKIRER
Afyon Kocatepe Üniversitesi *285*

Balıkesirin Kültürel Mirasın Korunmasında Cittа Slow'un Önemi ve Balıkesir'in İlçelerinin Üyelik Potansiyeli
Öğr. Gör. Mehmet Akif ÇAKIRER
Afyon Kocatepe Üniversitesi *301*

Bir Eğitimci Olarak Gönenli Mehmet Efendi (1903-1991)
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Ali ÇANAKCI
Balıkesir Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi *311*

Adramytteıon Antik Kenti ve Çevresinde Kültür Rotaları ve Turizm
Doç. Dr. Sabriye ÇELİK UĞUZ
Balıkesir Üniversitesi, Burhaniye Uygulamalı Bilimleri Y.O, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü
Arş. Gör. Bünyat Burak AYKANAT
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
Arş. Gör. Ali ÖZTÜRK
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü *327*

Edremit Körfezi'nin Turizmdeki Mevcut Arz / Talep Yapısı ve Turizm Potansiyeli
Doç. Dr. Sabriye ÇELİK UĞUZ
Balıkesir Üniversitesi Burhaniye Uygulamalı Bilimleri Y.O,
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü 339

Sakin Şehir Yolunda Sındırgı'nın Geleneksel El Sanatları
Muhammet ÇETİN
Bilge Nesil Gençlik Bilişim Sanat Turizm Derneği, Balıkesir / Sındırgı

Süleyman ÇETİN
Yeryüzü Melekleri Derneği,
Balıkesir / Sındırgı 347

Balıkesir Kültürünü Etkileyen Dini ve Tarihi Şahsiyetlerin Mezarları
EBRU ELPE
Batman Üniversitesi,
Güzel Sanatlar Fakültesi 353

Prehistoryasından Günümüze Edremit Körfezinde Yaşamın Somut İzleri
Figen ERDOĞDU
Balıkesir Üniversitesi, Ayvalık Meslek Yüksekokulu, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Mimari Restorasyon Programı

Hüseyin Murat ÖZGEN
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Fen- Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 361

Balıkesir'de Kuva-yı Milliye Algısı Üzerine Bir Çalışma
Altuncan Huban GÜLEN
Şehit Prof. Dr. İlhan Varank BİLSEM

Rabiye KAHRAMAN
Şehit Prof. Dr. İlhan Varank BİLSEM

Uzm. Psik. Dan. Zeliha KAHRAMAN
KADEM Balıkesir Temsilcisi 373

Balıkesir'de Hayırsever Bir Kadın: Sitti Nefise Hatun ve Vakfiyesi
Yasemin KESKİN
İvrindi Halk Eğitimi Merkezi 385

Sabahattin Ali'nin "Kuyucaklı Yusuf" Romanında Edremit'te Yaşanan Bir Hayat Hikayesi
Doç. Dr. Nurlana MUSTAFAYEVA
Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi 391

Orta Asyadan Günümüze Balıkesir Geleneksel Giyim Kuşamında Şaman İzleri
Nursel SÜZANER KILIÇ
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 399

Ressamların Fırçasından Balıkesir'e Bir Bakış
Dr. Öğr. Üyesi Gül SARIDİKMEN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü 411

Ressam Naile Akıncı ve Balıkesir Resimleri
Dr. Öğr. Üyesi Gül SARIDİKMEN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü
Ezgi GÖKÇE 431

Abidin Dino, Avni Arbaş ve Necdet Kalay'ın Kuvâyi Milliye Resimleri
Dr. Öğr. Üyesi Gül SARIDİKMEN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü 445

Armutalan Kuva-i Milliye Zeybekleri
Nursel SÜZANER KILIÇ
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 461

Balıkesir Yöresinde Kınanın Sembolik Anlamları Üzerine
Yasemin TOKMAK
Balıkesir İl Millî Eğitim Müdürlüğü 467

Kaz Dağları Çevresinde Yaşayan Tahtacılarda Musahiplik Ve Musahiplik Cemi[1]
Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü 475

Otizm Spektrum Bozukluğu Sosyolojisi: Ailelerin Sosyal İzolasyonu, Toplumla Yabancılaşması ve "Otizm" Metaforlarının Belirlenmesi (Balıkesir Örneği)
Yasemin Eda ÜSTÜN& Buse ÖZENÇ
Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi Öğrencisi
Seher DALGIÇ
Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi Biyoloji Öğretmeniü 483

Balıkesirli Bir Osmanlı Âlimi: Sarı Gürz Nûreddîn Hamza Efendi (Ö. 928/1522) ve "El-Murtazâ" Adlı Eseri
Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN
Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 501

«Kazak» Kelimesi ve Mefhumu
Daniyar ABNASYROV
Uluslararası Bilgi Teknolojileri Üniversitesi Öğretim Üyesi
El-Farabi Kazak Millî Üniversitesi Doktora Öğrencisi, Almatı/Kazakistan 511

Osmanlı Fetihlerinden Önce Balıkesir ve Çevresi
Rabia TUNCAY 519

Kaz Dağları Çevresinde Yaşayan Tahtacılarda Musahiplik Ve Musahiplik Cemi[1]

Doç. Dr. Mehmet Ali YOLCU
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Öz: Kaz Dağları'nın güney ve güneydoğu hattında yerleşik olan Tahtacılar; Edremit'e bağlı Çamcı, Tahtakuşlar, Kavlaklar, Poyralı, Doyuran, Mehmetalan, Hacıaslanlar, Yastıçalı köyleri ile Burhaniye'ye bağlı Tahtacı köyünde ikamet etmektedirler. Balıkesir Tahtacıları, Anadolu'nun diğer yerlerindeki Tahtacı nüfus gibi, Alevi inanç sistemine dâhil bir grup olmakla birlikte Anadolu Aleviliği içinde diğer gruplardan ayrılan özgün belirleyicilere sahiptir. Yanyatır Ocağı'na bağlı olan Kaz Dağları çevresindeki Tahtacıların inanç ve ritüellerinde sözlü geleneğin yanı sıra Tahtacı Buyruğu olarak da bilinen İmam Cafer Buyruğu'nun İzmir yazmasının etkileri de görülmektedir. Alevi inanç sistemi içinde musahiplik kurumu toplumsal yapıyı biçimlendiren ve topluluk üyelerinin aidiyet ve kimlik duygusunu güçlendiren yönüyle dikkat çekmektedir. İki evli çiftin musahiplik cemi adı verilen bir ritüel eşliğinde *"dede"* önünde ömür boyu sürecek kardeşlikleri üzerine söz vermeleri *"musahip olmak"* demektir. Bu sözleşme, çiftlere çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Her iki aile üyelerinin yardımlaşma ve birbirlerini destekleme konusunda yükümlülükleri vardır. Musahip olmak isteyen çiftler, hem toplumsal hem de dinsel önder olarak bilinen dedeye başvurarak belirli bir tarihte musahiplik cemi düzenlerler. Bu cem ritüelinde, topluluk üyelerinin katıldığı ve icra ettiği birtakım simgesel ibadet formları göze çarpmaktadır. *"On iki hizmet"* olarak adlandırılan görevler ve bunları yapan görevlilerin tarihsel ve mitolojik anlamları, *"erkân"* adı verilen bazı cem aşamalarının teatral icraya dayalı gösterimleri söz konusudur. Yine, cemde sunulan kurbana dair uygulamalar da inanç sistemine dair veriler sunması bakımından önemlidir. Bu bildiride, Kaz Dağları çevresinde yaşayan Tahtacılarda görülen musahiplik kurumu ve musahiplik cemi etnografik açıdan betimlenerek çözümlenecek, ardından ritüel ve yapı ekseninde toplumsal işlevleriyle birlikte yorumlanacaktır. Konuyla ilgili veriler 2018 yılında bölgede yapılan saha araştırmalarından elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tahtacılar, Alevilik, Musahiplik, Musahiplik Cemi.

1 Bu çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince SBA-2019-2975 numaralı "Çanakkale Tahtacılarının Geleneksel Dünya Görüşü" adlı BAP projesi kapsamında desteklenmiştir.

Musahiplik and the Ritual of Musahiplik in Tahtacis Living Around the Kaz Mountains

Abstract: *Tahtacis located on the south and southeast line of Kaz Mountains; live in Çamcı, Tahtakuşlar, Kavlaklar, Poyralı, Doyuran, Mehmetalan, Hacıaslanlar and Yastıçalı villages of Edremit and Tahtacı village of Burhaniye. Although the Tahtacis of Balıkesir are a group within the Alevi belief system, they have unique determinants that differ from the other groups within the Anatolian Alevism like the Tahtaci population in other parts of Anatolia. In the beliefs and rituals of Tahtacılar around Kaz Mountains connected to Yanyatır Ocak [family] in addition to the oral tradition, Imam Jafar Orders, also known as Tahtacı Orders, has the effects of the Izmir manuscript. Within the Alevi belief system, the institution of "musahiplik" [fraternity] is noteworthy for its aspect that shapes the social structure and strengthens the sense of belonging and identity of the community members. The promises of two married couples in front of the "dede" [religious leader] on their lifetime brotherhood accompanied by a ritual called "musahiplik cemi" [religious meeting] means "to be musahip". This contract imposes a variety of responsibilities on couples. Both family members have an obligation to assist and support each other. Couples wishing to become musahip, by applying to the "dede", known as both social and religious leaders, organize a "musahiplik cemi" on a certain date. In this cem ritual, there are a number of symbolic forms of worship attended and performed by community members. There ara the historical and mythological meanings of the so-called "12 hizmet" tasks and worked making them and there are representations of some cem stages called "erkân" based on theatrical performance. Again, the practices of the sacrifice presented in the cem are also important in terms of providing data on the belief system. In this paper, institutions of musahiplik and cem ritual in the Tahtacis living around the Kaz Mountains will be analyzed by describing it ethnographically and then interpreted with its social functions on the axis of ritual and structure. The relevant data were obtained from field surveys conducted in the region in 2018.*

Keywords: *Tahtacis, Alevism, Musahiplik, Musahiplik Cemi.*

GİRİŞ

Türkiye Tahtacılarında sanal akrabalığı simgeleyen kurumlar vardır ki, bunlar giriş/geçiş ritüelleri mesabesinde olup, topluluk arasında etkili bir rol alır. Bu kurumları; *"musahiplik"*, *"aşinalık"*, *"peşinelik"* olmak üzere üç grupta incelemek mümkündür. Tahtacılar arasında *"ahiret kardeşliği"*, *"yol kardeşliği"* veya *"içeri kurbanı"* olarak da adlandırılan musahiplik için ikrarın alınmış olması ve evli olma şartı bulunmaktadır. Tahtacılar, musahipliğin Hz. Muhammed ile Hz. Ali'den miras kalan bir gelenek olduğuna, Hz. Muhammed'in son hac dönüşü Hz. Ali'yi musahip edindiğine inanırlar (Selçuk, 2005: 189). Musahip sözcüğü, *"birbirleriyle yakın görüşen, bildik arkadaşlar, yol kardeşi, yol arkadaşı, sohbet edilen, danışılan"* anlamlarında kullanılır. Alevilerde uygulanan bu sanal akrabalık türü, akraba ya da yakın komşular arasında bağlılık ve yardımlaşmayı güçlendirmek amacıyla kurulmuştur (Erdentuğ, 1959: 46). İki evli çiftin dede önünde yapılan bir törenle dostluk üzerine anlaşmaları, musahipliktir; artık onlar kardeş sayılırlar. Bu hem dünya hem ahiret kardeşliğidir, her bakımdan bu iki ailede yardımlaşma ve destek sağlanmış olur. Kardeş aileden birisinin zararlı ya da benimsenmeyen bir davranışından diğer kardeş aile de eşit olarak sorumludur. Eşleri, taşınmaz malları, borç ve alacakları, iş yardımlaşmalarında iki aile birlik sayılır, acılar ve sevinçler ortaktır. Musahip olmak isteyen kişiler, önce dedeye başvururlar (Tezcan, 1982: 121-122). Musahipleri birleştiren bağın toplumsal bir yönü vardır. Musahipler, karşılıklı yardımlaşmalı ve yaşam boyunca birbirlerinin ailelerine göz kulak olmalı, onları korumalıdırlar. Musahiplik bağı güçlü bir bağdır. Kardeş çocukları evlenebildikleri halde iki musahip aile çocukları evlenemezler (Melikoff, 1998: 272). Alevi inanç sistemi içinde musahiplik kurumu toplumsal yapıyı biçimlendiren ve topluluk üyelerinin aidiyet ve kimlik duygusunu güçlendiren yönüyle dikkat çekmektedir. İki evli çiftin musahiplik cemi adı verilen bir ritüel eşliğinde *"dede"* önünde ömür boyu sürecek kardeşlikleri üzerine söz vermeleri *"musahip olmak"* demektir. Bu sözleşme, çiftlere çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Her iki aile üyelerinin yardımlaşma ve birbirlerini destekleme konusunda yükümlülükleri vardır.

KAZ DAĞLARI TAHTACILARINDA MUSAHİPLİK

Tahtacılarda *"bel"* ve *"yol"* olmak üzere iki çeşit akrabalık vardır; bel akrabalığı soydan gelen bir akrabalıkken yol akrabalığı ise musahiplik kurumuyla ortaya çıkmış sanal bir akrabalık türüdür. Musahip olan kişiler kardeş sayıldığından üç kuşak boyunca birbirleri arasında kız alışverişi yapmazlar. Musahipler birbirlerinin davranışları, sosyal hayatı, ekonomik durumu vb.'den sorumludur. Musahiplerden biri suç işleyip düşkün ilân edilmişse diğer musahip de suçlu kabul edilir ve düşkün sayılır. Bir Tahtacı için *"dört kapı"*nın açılabilmesi için kişilerin öncelikle musahip olması gerekir. Bu nedenle evlenen herkesin musahip olması beklenir ve musahiplik ölünceye kadar devam eder. Musahip olacak kişilerin statü bakımından birbirlerine denk olmaları gerekir. Musahipli bir erkek öldüğünde karısı dul kalıp başka bir erkekle evlendiği zaman kadının eski musahipliği ortadan kalkar. Kadının yeni evlendiği kişi ile yeniden yola girebilmesi için hem içeri hem de dışarı kurbanı yapması gerekir. Musahiplik ve musahiplik süreci/sistemi erkekler ve kadınlar arasında geçerli olsa da temelde erkeğe bağlı olarak işlemektedir. Musahibi olan bir erkeğin karısı öldüğü zaman yeniden evlendiği takdirde yine meydan görülmesi gerekir. Cemde 12 hizmeti üstlenen kişilerde musahipli olma şartı aranır. Bu durumda musahipli olup cemde hizmet gören bir erkek eşini kaybettiği zaman musahiplik durumu ortadan kalkacağı için bu kişi bir daha cemlerde 12 hizmet görevini üstlenemez. Tahtacılarda bekâr kız, dul kadın ve küçük çocuklara *"mücerret"* denir. Ayrıca bu kişilerin musahip kurbanından yemeleri de hoş karşılanmaz. Musahiplikten sonraki süreçte ise yol bağını sorgulamak veya güçlendirmek/pekiştirmek için *"özünü verme"* cemi yapılır.

Musahip olmak isteyen çiftler hem toplumsal hem de dinsel önder olarak bilinen dedeye başvurarak belirli bir tarihte musahiplik cemi düzenlerler. Bu cem ritüelinde, topluluk üyelerinin katıldığı ve icra ettiği birtakım simgesel

ibadet formları göze çarpmaktadır. *"On iki hizmet"* olarak adlandırılan görevler ve bunları yapan görevlilerin tarihsel ve mitolojik anlamları, *"erkân"* adı verilen bazı cem aşamalarının teatral icraya dayalı gösterimleri söz konusudur. Yine, cemde sunulan kurbana dair uygulamalar da inanç sistemine dair veriler sunması bakımından önemlidir. Bir musahiplik ceminde 12 hizmetin sayıca tamamlanması için en az 6 erkek ve 6 bacı bulunması gerekir. Bu sayı en az 12 olmakla birlikte ceme katılan cemaatin sayısına göre de hizmet gören kişi sayısı da artabilir. 12 hizmetin adları şunlardır: 1. Dede. 2. Delilci. 3. Sazandar. 4. Şemsi. 5. Gözcü. 6. Kapıcı. 7. Meydancı. 8. Sakka. 9. Kurbancı. 10. Kuyucu. 11. Süpürgeci. 12. Peyk.

KAZ DAĞLARI TAHTACILARINDA MUSAHİPLİK CEMİ

Musahiplik cemi, dedenin cem yapılan yere girdiğinde eşiğe niyaz edip posta varana dek dua okumasıyla başlar. Dede, posta vardığı vakit makama olan saygısından dolayı posta da niyaz eder. Cem törenine katılanlar arasında küskünlük ya da kırgınlık olmaması gerekir. Bu nedenle dede ceme başlamadan evvel cemaate, *"Canlar birazdan hep beraber hak lokması yiyeceğiz. İçinizde birbiriyle küskünlüğü ya da kırgınlığı olan var mı? Var ise şikâyetini dile getirsin"* ya da *"Sevgi ve muhabbet kaynar yanan ocağımızda, bülbüller şevke gelir güller açar bağımızda, kırgınlıklar, dargınlıklar yok olur Hak-Muhammed-Ali meydanında, aslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda, dargın olanlar var ise huzurumuzda birbirleriyle kucaklaşıp dolu paylaşsınlar"* der.

Gözcü, elindeki değnek yardımıyla cemin yapılacağı yerin içerisinde kapıya yakın bir bölgede bekleyerek hem içerideki sükûneti sağlar hem de dedenin isteklerini dışarıdakilere ve hizmet sahiplerine bildirir. Delilci, huzura gelip delili *"Aldım Şah-ı Merdan şavkımı elime, durdum dârına destur imam, destur şâh"* diyerek uyardıktan (yaktıktan) sonra delilin başında bekler ve dede tarafından delile hayırlı (dua) verilir. Dede, huzurda bulunan herkesin delile niyaz etmesini ister. Delilci, cem bitene kadar delilin başında beklemeye devam eder. Delil, Tahtacılar arasında *"Hak, Muhammed, Ali"* yolunu aydınlatan bir ışık ve bu üçlemenin saçtığı *"nur"* olduğuna inanılır. Bir başka Tahtacı inancına göre de delilin saçtığı ışığın, Ali'nin alnındaki Zühre yıldızı olduğuna inanılmaktadır. Delil, cem esnasında gün batmadan evvel uyarılmaz ve delil yanlışlıkla sönerse dede ve delilci düşkün kabul edilir. Böyle bir durumda cemden sonra horoz (Cebrail) kesilerek düşkünlük ortadan kaldırılır. Yine cem töreni esnasında delilin sönmesi bir uğursuzluk sebebi olarak görülür.

Pazarcının getirdiği dolu (dem), leğene boşaltılırken çerezler de büyükçe bir kabın içerisine dökülerek dedenin yanına bırakılır. Dolu, leğene dökülmeden evvel şemsi huzura gelerek *"Bade seni bade seni / vermesinler yâda seni. Ne hakkı var münkirin / Zehre kadar tada seni / Canım, gözüm, niyazım / Hayır himmet eyleyin erenler / Şah aşkına, pir aşkına, Ali aşkına"* diyerek dua eder. Şemsi duasını okuduktan sonra doludan alıp önce kendisi içer ardından da doluyu dedeye sunar. Daha sonra dolu, doluyu getirene ikram edilir. Dolu verilirken kendisine dolu sunulan kişi dizlerinin üstünde bekler. Bu esnada cemaat, hep bir ağızdan *"gayret eyle"* cevabını verir. Dolunun şemsi tarafından dede, delilci ve doluyu getirene ikram edilmesinin ardından şemsi bacısının/bacılarının da doluyu cemaate ikram etmesiyle *"dolu erkânı"* tamamlanmış olur. *"Dolu erkânı"*, cemde gerçekleştirilen ilk erkândır.

Ardından dede, *"kurbancı, kurbanı getir"* diyerek kurbancıyı huzura çağırır. Tahtacılarda kurban erkek hayvandan olur. Kurbancı, kuzu ile içeriye girerken *"Erenler hü! Melek geliyor."* diye bağırır. Kuzu içeriye canlı olarak getirilerek cemaatin ortasına bir işaret vermesi için bırakılır. Kuzunun idrarını yapması, silkelenmesi, geviş getirmesi, yalanması, cemaat içerisinden herhangi birinin yanına gidip onu koklaması vb. hareketler işaret olarak sayılır. Kuzunun cem töreninin yapıldığı yerde huzursuzluk çıkarması, meydana getirildiğinde sürekli melemesi gibi durumlar uğursuzluk sayılır. Dede, huzursuz olan kurbanın alnına üç kere *"Ya Allah ya Muhammed ya Ali"* diyerek başparmağı ya da eliyle dokunur. Kuzunun işaret

vermesinin ardından kurbancı kurbanın sağ gözünü sağ kulağı ile kapatır. Daha sonra kurbancı kurbanı sağ ayağından tutarak kaldırır ve dâra durur. Dede kurbana ve kurbancıya hayırlısını verir. Cemde bulunan cemaat sırayla kurbanın boynuzuna dokunduktan sonra elini; alnına, dudaklarına veya kalbine götürerek kurbana niyaz eder. Ardından kurbancı huzurdan ayrılarak kurbanı *"tığlama"*ya götürür.

Kurban dışarıda tığlanırken kurbancının yanında daha önce bu görevi yapmış kişiler varsa onlar da kurbancıya yardım eder. Kurban tığlanırken musahip olanlar eşleri ile beraber kurbanın başında durur. Geçmişte kurbanın derisi musahip olacak erkeklerin omzunda yüzülürmüş. Kurbancı huzura gelip *"kurban tığlandı"* demeden diğer erkânlar başlamaz. Musahiplik ceminde kesilen kurbanın etini *"mücerret"* olanlar yiyemez. Kurban tığlandıktan sonra kuyucu tarafından kazılan çukura kurbanın kanı, derisi, kemikleri (kırılmadan) ve kalan kısımları gömülerek sır edilir. Geçmişteki cemlerde kuyucu hizmeti yerine getirilse de bu hizmet günümüzde kurbancı ya da cem sahibi tarafından yerine getirilmektedir.

Kurbanın ardından sazandar sazı eline alarak hafifçe çalmaya başlar. Bu esnada şemsi, sazandara dolu ikram eder. Sazandar doluyu aldıktan sonra *"kurban nefesi"* adı verilen üç nefes okur. Sazandar üç nefesi okuduktan sonra semah dönecek olanların ayağa kalkması istenir. Semah dönmek için önce bacı ayağa kalkar ve semah dönmek istediği erkeğin yanına giderek erkeğin omzuna üç kere dokunmak suretiyle niyaz eder. Bacının seçtiği kişi eşi, eşinin musahibi, arkadaşı veya cemaat içerisinden herhangi bir musahipli erkek olabilir. Tahtacı cemlerinde bulunan herkes cinsiyet kimliğinden arınarak *"can"* olarak kabul edildiğinden dolayı bacı istediği erkek ile semah dönebilir. Bacı ve semah dönmek için seçtiği kişi, karşılıklı durarak ayakta üç kez yeniden birbirlerinin omzuna dokunarak niyazlaşır. Tahtacı cemlerinde semah ağır hareketlerle başlar. Semah esnasında söylenen nefesin ritmi aynı olsa da sözleri sazandara göre farklılık gösterebilir. Semah nefeslerinin sözlerinde *"şah"* ismi geçtiğinde önce dede, sonra da tüm cemaat hep bir ağızdan *"Allah Allah"* der. Bu söylemin hemen ardından da hem dede hem de cemaat sağ elini kalbinin üstüne götürür. İlk semah yalnızca iki kişi (bir çift) ile oynanır. İkici semahta (yeldirme) ise eşsiz olmamak şartı ile bu sayı dördü ya da altıyı bulabilir. *"Ağır semah"* karşılıklı olarak oynanmaya devam ederken semahın bitmesine yakın ilk semah dönenler dedeye döner. Dede ise, *"Semahlarınız saf ola. Günahlarınız af ola. Hak-Muhammed-Ali yardımcınız ola. Döndüğünüz semah kırklar meydanında dönülen semahın katarına yazıla. Semahınız Hak için ola, seyir için olmaya."* diyerek semah hayırlısı verir. Daha sonra *"yeldirme"* semahını oynama safhasına geçilir. Yeldirme bittikten sonra yeldirme semahını dönenler dedeye dönerek dâra durur. Dede, dâra duranlara hayırlı verir ve hayırlısını alanlar kenara geçerek ayakta bekler. Hayırlamanın ardından dede, semah dönen kişilerin yaşça büyük olanın en sağda olacağı şekilde sıralanmalarını ister. Semah dönen kişiler, sıralandıktan sonra dede postuna niyaz edip diz çökerek ve kendilerine şemsi tarafından verilen doluyu alır. Semah dönenler birbirleriyle de niyazlaştıktan sonra yerlerine geçerler. Semah bittikten sonra dedenin hayırlı vermesiyle birlikte kurban hazırlanıp huzura getirilmesine kadar geçen sürede diğer erkânlara başlanır. Cemdeki erkânlar on iki hizmet sahipleri veya cemaat tarafından gerçekleştirilir.

Tahtacıların musahiplik cemlerinde görülen, kurban etinin hazırlanıp içeriye getirilmesi sürecinde oyun, eğlence ve yasın iç içe olduğu çeşitli teatral sunumlar göze çarpmaktadır. Canlandırmaya bağlı bu erkânlar cemaatin dikkatinin dağılmaması ve zamanın verimli kullanılması için yapılır. Böylece ceme katılan kişilerin hoşça vakit geçirmesi de sağlanmış olmaktadır.

Mesel: Gerçekleştirilen ilk erkândır. Daha çok Soma ve Bergama çevresinde yapılır. Kaz Dağları Tahtacı cemlerinde günümüzde uygulanmamaktadır.

Seki: Cemaat içerisinde musahip hacılardan birisi ortaya geçerek dizlerinin üstüne çöker. Ağıt yakmasını bilen bacılardan birisi de hacının yanına gelerek ağıda benzer bir nefes söyler. Ardından bacı, cemaate dönerek: *"Erenler bu*

seki iyi seki değil mi?" diye sorar.

Tebdil: Üçüncü semah dönüldükten sonra gerçekleştirilir. Zeynel Abidin'in Kerbela'da kıyımdan kurtulmak için kadın kıyafeti giydiği olay canlandırılır. Zeynel Abidin'i canlandıran kişi genç ve sakalı-bıyığı olmayan birisidir. Cemin yapıldığı yerin dışında bekleyen bir erkeğe kadın, bir kadına da erkek kıyafeti giydirildikten sonra huzura çağırılır. Rehber bu iki kişiyi *"Hu erenler! Katar uzatıyorum."* diyerek huzura çeker.

Tekne: Bu erkânın temeli Hz. Hüseyin'in Kerbela'da ölümüne dayanır. Hz. Hüseyin'i temsilen cemaat içerisinden bir erkek ortaya geçer. Erkeğin üstüne kırmızı renkli bir bez örtülür ve erkeğin başucuna bir bacı gelerek ağıt yakar. Böylece Hüseyin'in ölümü hem canlandırılır hem de hatırlatılır.

Natır: Bu erkân cemaat içerisinden iki erkek ile gerçekleştirilir. Erkeklerden birisi bağdaş kurarak oturur. Diğer erkek ise bağdaş kurup oturan erkeğin arkasında durarak onu koltuk altından kavrar. Dede: *"Oğlum natır, beni üçlere götür"* der. Arkadaki erkek ise bağdaş kuran erkeği koltuk altından tutarak dedeye doğru yaklaştırır. Bu erkân dededen gelen *"beşlere, yedilere, on ikilere götür"* komutlarıyla aynı şekilde devam eder ve bağdaş kuran erkek dedenin önüne bırakılır.

Tokmak: On ikinci imam Mehdi'nin mağarada saklanması ve talibin onu araması olayı canlandırılır. Bu erkân iki erkek ve bir bacı ile gerçekleştirilir. Erkekler, dedenin önünde elleri ve ayaklarını yere koyarak kavisli bir şekilde durur. Kadın ise erkeklerin karın bölgesinin olduğu yerden etrafa bakarak saklanır. Erkeklerden biri başını çıkarırken diğeri ise başını kaçırır. Bu olay üç kez tekrarlanır.

Koyun: Sırtında keçe, elinde asası olan bir erkek huzura gelir ve hemen arkasından 3-5 bacı kalkar. İsmail'in kurban edilmek istenmesi olayına gönderme yapan ağıtlar söylenir.

Ekmekçi: Cem için külde pişirilen bir ekmek, ekmek pişiren bacılar tarafından oklavanın ucuna takılarak huzura getirilir. Ekmek dededen başlanarak bütün cemaate birer lokma şeklinde dağıtılır. Bu işlemin ardından bacılar dâra durur ve dededen hayırlılarını alarak huzurdan ayrılır.

Lele: Hz. Hüseyin'in şehadetini anmak amacıyla yapılır. Hz. Hüseyin'in cenazesinin görülmemesi için atın üstüne güller koyulmuş ve Hz. Hüseyin bu güller alınıp koklanarak toprağa defnedilmiştir. Bu erkânda cemaat bir bacı bir erkek olacak şekilde sıralanır. Ardından karşılıklı niyazlaşma yapılarak bu olay canlandırılır ve erkân yerine getirilir.

Musa-yı Kazım: Musa-yı Kazım'ın Kerbela'da ok ile vurularak şehit edilmesine dayanır. Karşılıklı konuşmalardan sonra ağıt yakılır. Erkânı yürütecek olan kişinin beline Musa-yı Kazım'ı temsilen kırmızı renkte bir kuşak bağlanır ve yere yatırılır. Ardından bacılar başucuna gelerek ağıt yakar.

Buhur Çekme: Bir bacı deve rolünü üstlenerek Mekke'den Medine'ye yapılan göç canlandırılır. Oyunculara *"Nereden gelir nereye gidersiniz?"* diye sorulunca *"Horasan'dan gelir Mekke'ye gideriz."* cevabı verilir. *"Hizmetiniz (işiniz) nedir?"* diye sorulduğunda *"Biz Mekke'ye giderken devemiz çanını kaybedince biz de yolumuzu şaşırıp ne yapacağımızı bilemedik. Buradan geçerken ibadet yapıldığını görünce buraya geldik."* şeklinde cevap verilir. Sazandar sazın teline vurarak *"Çanınız bu muydu?"* diye sorar. Buhur çekenler ise *"Evet, çanımız buydu. Çalın madem biz de semah dönelim"* der ve böylece buhur erkânını canlandıranlar semah dönmeye başlar.

Buhur çekmeden sonra hacılar (musahip olacak kişiler) meydana dizleri üstünde sürünerek gelir. Dede, huzura sırayla üçlemeyi temsilen üç bacı çağırır. Bacılar dışarıdan huzura gelirken önce eşiğe niyaz eder. Bunun sebebi ise Tahtacı inancına göre eşiğin sağ ve sol tarafının Hasan ve Hüseyin'i, eşiğin ise Hz. Ali'yi temsil etmesidir. Bacılar huzura gelince Şemsi, bacılara dolu ikram eder. Bacılara dede tarafından hizmet hayırlısı verilir. Sonrasında *"ana bacı"* (dedenin eşi) sağ koltuğunun altına kıldan örülmüş bir kilim olan *"meydan döşeğini"* alır. Ana bacı, üç defa *"Hü erenler! Fatma Ana döşeği geliyor"* diye bağırdıktan sonra döşeği dedenin önüne meydana atar. Döşek meydana atıldıktan sonra açılır. Ana bacı döşek açıldıktan sonra döşeğin

kenarından tutmuş olduğu yerine oturur. Rehber, ipe benzeyen bir nesneyi musahip olacak dört kişinin boynuna takmak suretiyle üç defa *"Hü erenler! Katar uzatıyorum"* diyerek dört musahip adayını dizleri üstünde süründürerek yola çeker. Rehber, dört canı dedenin huzuruna getirip dedeye, *"El ele, el Hakk'a, arşa varıncaya kadar. Dede sana emanet ediyorum"* der. Dede, sağ taraflarında rehber bulunan ve yaş sıralamasına göre yan yana dizilmiş olan dört kişiye hayırlılarını verir. Dede, rehbere hayırlısını verdikten sonra rehber de tıpkı ana bacı gibi döşeğin diğer kenarına oturur.

Musahip olacak erkekler döşeğin üstünde ayağa kalkar. Bacılar ise döşeğin üstünde diz çökerek oturmaya devam eder. Eskiden döşeğin üstünde diz çöken bacılar, ayakta duran erkeklerin ayaklarını öperken günümüzde bu uygulama sadece erkeğin ayağına el ile dokunmak suretiyle niyaz etmesi şeklinde gerçekleştirilir. Döşeğin üstünde niyazlaşma aşamasının ardından dede, dârda duranlara, *"Girdiğiniz Hak kapısı, durduğunuz mahşer dârı. Ne gördünüz, ne geçirdiniz? Neye eyvallah dersiniz, kime eyvallah dersiniz?"* diye sorar. Onlar da hep bir ağızdan *"Allah eyvallah"* der. Bunun üzerine dede, cemaate dönerek, *"Özleri dârda, yüzleri yerde, kulakları sizde. Ey cemaat! Bu erenleri iç yüzüyle, dış yüzüyle nasıl bilirsiniz? Bir şikâyeti olan varsa söylesin. Ayıbını gösteren dostudur."* dedikten sonra eğer cemaat, musahip olacak olan dört candan razı ise, *"Allah eyvallah"* der. Cemaatin razı gelmesinin hacılar dizlerinin üstünde sürünerek dededen başlayıp sırayla bütün cemaat ile niyazlaşır. Ardından musahip olacak olan dört kişi ayağa kaldırılır.

Dede, hayırlılarını verdikten sonra erkekler sağ elleri arkada olacak ve yüz yüze bakacak şekilde yana doğru yatırılır. Kadınlar ise erkeklere arkası dönük ve elleri açık bir biçimde, aynı yöne bakacak şekilde yana doğru erkeklerin yanına yatırılır. Döşeğin üstünde bu dört kişi elleri ile birbirlerine kenetlenir. Bunun ardından dede, sağ elini kalbine koyduktan sonra meydan döşeğinde yatan dört canın omzuna sırayla üç kere *"El benim elim değil pirim Ali'nin eli. Ya Allah ya Muhammed ya Ali"* diyerek dokunur. Sonra dede, *"Nefes bizden, kaldırması Allah'tan"* diyerek dört canı sembolik olarak Allah'a havale eder. Buyruk'ta dört kişinin, köy içerisinde 12 kapı gezip dördünün birden kardeş sayılması için bir gece aynı döşekte yatmasından bahsedilirken (Aytekin, 1958: 47) günümüzdeki musahiplik cemi törenlerinde 12 kapıyı gezme ve aynı odada yatma uygulanmamaktadır.

Ana bacı kendisine cem sahibi tarafından verilen *"döşek hakkını"* herkesin göreceği şekilde önce döşeğe niyaz ederek döşeğin üstüne bırakır. Dede, ana bacının döşeğe bıraktığı parayı alarak kendi postunun altına koyar. Ardından dede, *"Hasan Hüseyin gazi, ecelim niyazı. Atamız eşkin ola. Kılıcımız keskin ola. Düşmanların gözü kör ola. Yok şeyleri var eden, cansız bedenlere can yürüten, evlatsıza evlat versin, devletsize devlet versin. 80 bin pir, 90 bin evliya, gece gözcüleri, sınır bekçileri. Erenlere sade gerek, şaha gazi gerek. Tekbir-i kurban tekbir-i kurban. Kurbanları kabul olsun. Döşekleri temiz olsun. Fatma Ana şefaatçileri olsun. Dilemesi bizden, kabulü de Cenab-ı Allah'tan olsun"* diyerek *"döşek duası"* okur. Bu duadan sonra başta ana bacı ve bütün cemaat döşeği tutarak silkeler. Ana bacı, döşeği arındırmak amacıyla sağ koltuk altına alıp günün battığı yöne doğru dışarıya giderek üç defa silkeler ve böylece döşeği sembolik olarak temizlemiş olur. Ardından ana bacı temizlenen döşek ile dedenin huzuruna gelerek dâra durur ve dededen hayırlısını alır. Anabacı hayırlısını aldıktan sonra dedenin elini öper ve dede, ana bacıya *"hizmet parası"* verir.

Kurban lokmaları da hazır edildiğinden dede, lokmaların huzura getirilmesini ister. Kurbancı, üç defa *"Erenler hü! Lokma geliyor"* diyerek koltuk altına koyduğu sofra bezi ve arkasında bacısıyla birlikte meydana gelir. Sofrayı ortaya getiren kurbancı yine üç defa: *"Evelallah diyelim. Kadimallah diyelim. Geldi erenler sofrası şah diyelim. Şah versin, biz yiyelim."* der. Sofra, cemaatin sayısına göre atılır. Dede, sofralara hayırlı okuyup *"Yürüyenin işi yürüsün"* demedikçe cemaatten kimse lokmaya el sürmez. Dede, hayırladığı ilk lokmayı musahip olan canlardan birine eliyle yedirir. Bazen lokma

yerine dolu sunduğu da olur. Dede ile niyazlaşan kişi diğer üç kişiye kendi eliyle lokma yedirir. Lokma yendikten sonra cemaat sofra bezini tıpkı meydan döşeğini tutar gibi tutar ve dede tarafından sofra duası okunur. Lokmalar yenilip sofra duasının okunmasının ardından kurbanın *"kellesi"* pişmiş olarak huzura getirilir ve dedeye verilir ve ardından cemaat kurban eti yer. Kurban lokmaları kaşık, çatal, bıçak vb. bir nesne ile yenmez. Kurban lokmaları ekmeğe sarılmak suretiyle tüketilir.

Ardından sakka üç defa *"Erenler hü! Sakka suyu geliyor"* diyerek huzura gelir. Sakka huzura geldikten sonra bir dua eşliğinde sakka suyuna elini batırıp suyu etrafa ve cemaatin üzerine serper. Daha sonra sakka üç defa *"Ya Allah ya Muhammed ya Ali"* diyerek sakka suyundan delilin dibine üç damla olacak şekilde dökerek delili söndürür. Delil söndürüldükten sonra sakka önce dedenin sonra delilcinin daha sonra da bütün cemaatin eline sakka suyundan üç damla döker. Sakkacının hizmeti bittikten sonra kendisine dede tarafından hayırlısı verilir ve sakkacı huzurdan ayrılır. Sakkanın hizmeti bittikten sonra farraş (süpürgeci) süpürgesi ile huzura gelir ve meydanı sembolik olarak süpürüyormuş gibi yapar. Son olarak dede tarafından hayırlısını almayan hizmet sahiplerine hayırlıları verilerek cem sona erdirilir.

SONUÇ

Anadolu'nun diğer yerlerinde yaşayan Tahtacı topluluklarda görülen sıkı kurallar ve ritüel gizliliği Kaz Dağları civarında mukim Tahtacı topluluklarda da rastlanmaktadır. Bu topluluklarda musahiplik töreni, mistik bir semantiğe dayalı olarak topluluğa girişin ve kabulün, sembolik olarak ölüp yeniden dirilmek yoluyla yeni bir duruma geçişin ritüel yönüdür. Musahiplik kurumu, topluluk içi dayanışma ve yardımlaşmanın, oto-kontrol mekanizması ile kimliğin inşası ve aidiyetin sürdürülmesinde işlevseldir. Musahipliğin ant yönü, Türk-Moğol geleneğinde yer alan geleneğin uzantısı olarak değerlendirilebilir. Musahiplikle ilgili sözlü kaynakların aktardıkları uygulamalar, temel yazılı kaynaklardan Buyruk'ta yer alan kaidelerden pek farklı değildir. Musahiplik ceminin çeşitli aşamalarında karşılaşılan kurban bir yönüyle hem eski Türk inançlarından hem de semavi dinlerin öğretilerinden ilham almış bir görünüm ve dolayısıyla senkretik bir yapı arz etmektedir. Ayrıca kurban ve Cebrail kurbanının kefaret temelli günahlardan arınma, tanrıyla/kutsalla temas, saflık kazanma gibi antik dinlerdeki kurbanın amaçlarıyla örtüştüğünü söyleyebiliriz. Cemdeki erkanlar, mitik hafızada yer alan anlatıların ritleşmiş biçimidir ve topluluğun köken anlatılarının hatırlatılması yoluyla Tahtacı kimliğinin bileşenlerini katılımcı bireylere aktarılması bakımından son derece önemli rol oynamaktadır.

KAYNAKLAR

Aytekin, S. (1958). Buyruk. Ankara: Emek.

Erdentuğ, N. (1959). Sün Köyünün Etnolojik Tetkiki. Ankara: AÜ DTCF.

Melikoff, I. (1998). Hacı Bektaş: Efsaneden gerçeğe. (Çev. Alptekin, A.). İstanbul: Cumhuriyet Kitaplığı.

Selçuk, A. (2005). Tahtacılar: Mersin Tahtacıları üzerine bir araştırma. İstanbul: Yeditepe.

Tezcan, M. (1982). Tasavvuri akrabalık ve ülkemizdeki uygulama. AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 15 (1), 117-130.